

*Approved as a Text book by the Director of Public
Instruction in Mysore, Bangalore.*

भाषान्तरपाठः

प्रथमो भागः

BHASHANTHARA PATHA

(Sanskrit-Kannada)

PART I

BY

Vidwan N. RANGANATHA SHARMA

Asst. Prof. of Vyakarana

Sri Chamarajendra Sanskrit College

Bangalore-18.

1964

All Rights Reserved]

[Fifty Paise

भाषान्तरपाठः

(संस्कृत-कन्नड)

प्रथमो भागः

विद्वान् रङ्गनाथशर्मा

व्याकरणशास्त्राध्यापकः

श्रीचामराजेन्द्रसंस्कृतमहापाठशाला

बेङ्गलूरु

चतुर्थ मुद्रणम्

बेङ्गलूरु

प्रभा मुद्रणालये मुद्रापितम्

Exercises in Translation are admittedly a part of any course of Language Study. It is a necessary part of a course of Samskrita study, as it is a language not in daily use. Naturally, a certain standard of attainment in Translation is required of any candidate taking the Prathama or the Kavya Examination in Samskrita, or the S.S.L.C. Examination in General Educational systems. But text books were difficult to get as the First Book of Bhandarkar was prescribed. Sri N. Ranganatha Sharma came to the rescue of the students with his Bhashantara Patha, Part I, in 1948.

Since it was the outcome of his experience in the field for nearly two decades, the book proved very useful and it has now gone into another edition in an improved form.

I am sure this revised edition will prove of greater use to the student community.

I wish the author comes out with the second part of his Bhashantara Patha and helps the candidates for the Kavya and S.S.L.C. Examinations, in the near future.

Bangalore
19th Nov. 1964.

M. S. VENKATARAMANACHAR,
M.A., B.T.,
Chief Inspector of Samskrita Schools.

ನಿವೇದನೆ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಲೆಂದು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಥಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮತ್ತು ಸೆಕೆಂಡರಿ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾಲಕರ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿಯೂ, ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಠ್ಯನಿಯಮಾವಳಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ—ಆ ಭಾಷೆಯು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ—ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡುವುದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಅದಿಲ್ಲದೆ ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ಸಾಧುವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ 'ಭಾಷಾಂತರಪಾಠ' ವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಧ್ಯಾಪಕರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸವಿನಯ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ. ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಬ್ರ|ಶ್ರೀ| ಎಸ್. ವಿ. ಭೀಮಭಟ್ಟರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 'ಬುಕ್ ಬ್ಯಾಂಕ್' ಒಂದನ್ನು ಉದಾರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುದ್ರಣದ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬರುವ ಲಾಭವನ್ನು ಅದರ ನಿಧಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು,
೧೬-೧೧-೧೯೬೪ }

ಗ್ರಂಥಕರ್ತ.

॥ श्रीः ॥

भाषान्तरपाठः

प्रथमो भागः

पीठिका

ಪೂರ್ಣವಾದ ಒಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶಬ್ದಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಾಮ ಪದವೂ, ಒಂದು ಕ್ರಿಯಾಪದವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ನಾಮಪದಕ್ಕೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ, ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳೆಂದು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳು ಇರುವುವು. ಆದರೆ ಇವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ, **ಕರಃ=ಕೈ** ; ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ; ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ. **ಶಿಲಾ = ಕಲ್ಲು** ; ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ; ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ. **ಮಿತ್ರಮ್ = ಸ್ನೇಹಿತ** ; ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ ; ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪುಲ್ಲಿಂಗ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಲಿಂಗವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುರಂಜಿಸಿದಿಂದ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ಇದು ಸುಲಭವಾಗುವುದು.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಲಿಂಗಭೇದವಿಲ್ಲ.

ಉದಾ :—

भवति = ಇರುತ್ತಾನೆ, ಇರುತ್ತಾಳೆ, ಇರುತ್ತದೆ.

वदति = ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ, ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಏಕವಚನ, ದ್ವಿವಚನ, ಬಹುವಚನಗಳೆಂದು ಮೂರು ವಚನಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಸಂಖ್ಯೆಯು ತೋರುವಾಗ ಏಕವಚನವನ್ನೂ, ಎರಡು ಸಂಖ್ಯೆಯು ತೋರುವಾಗ ದ್ವಿವಚನವನ್ನೂ, ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯು ತೋರು

ವಾಗ ಬಹುವಚನವನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಪುರುಷಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.—

೧. ಪ್ರ. ಪುರುಷ	{	ಸಃ = ಅವನು	ತೇ = ಅವರು
		ಸಾ = ಅವಳು	ತಾಃ = ಅವರು
		ತತ್ = ಅದು	ತಾನಿ = ಅವು

ಹೀಗೆಯೇ **ಅಯಮ್** = ಇವನು ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳು

೨. ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ	{	ತ್ವಮ್ = ನೀನು
		ಯ್ಯಮ್ = ನೀವು

೩. ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ	{	ಅಹಮ್ = ನಾನು
		ವಯಮ್ = ನಾವು

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಏಳು ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ—

ಅಕಾರಾಂತಃ ಪುಲ್ಲಿಂಗೋ “ ರಾಮ ” ಶಬ್ದಃ—ರಾಮನು

	ಏಕವಚನ	ದ್ವಿವಚನ	ಬಹುವಚನ	ಏಕವಚನಾರ್ಥ
ಪ್ರ. ವಿಭಕ್ತಿ	ರಾಮಃ	ರಾಮೌ	ರಾಮಾಃ	ರಾಮನು
ಸಂ. ಪ್ರ. ವಿ.	ಹೇ ರಾಮ	ಹೇ ರಾಮೌ	ಹೇ ರಾಮಾಃ	ಎಲೈ ರಾಮನೇ
ದ್ವಿತೀಯಾ	ರಾಮಮ್	ರಾಮೌ	ರಾಮಾನ್	ರಾಮನನ್ನು
ತೃತೀಯಾ	ರಾಮೇಣ	ರಾಮಾಭ್ಯಾಮ್	ರಾಮೈಃ	ರಾಮನಿಂದ
ಚತುರ್ಥೀ	ರಾಮಾಯ	ರಾಮಾಭ್ಯಾಮ್	ರಾಮೇಭ್ಯಃ	ರಾಮನಿಗೆ
ಪಂಚಮಿಾ	ರಾಮಾತ್	ರಾಮಾಭ್ಯಾಮ್	ರಾಮೇಭ್ಯಃ	ರಾಮನಡೆಸಿಯಿಂದ
ಷಷ್ಠೀ	ರಾಮಸ್ಯ	ರಾಮಯೋಃ	ರಾಮಾಣಾಮ್	ರಾಮನ
ಸಪ್ತಮಿಾ	ರಾಮೇ	ರಾಮಯೋಃ	ರಾಮೇಷು	ರಾಮನಲ್ಲಿ

ಸೂಚನೆ :—ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಕರೆಯುವಾಗ ಸಂಖ್ಯೋಧನ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಶಬ್ದದ ಹಿಂದೆ **಼** ಎಂಬ ಅವ್ಯಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳನ್ನೂ, ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿರಿ.

ಗಮ್ ಧಾತು=ಹೋಗು, ವರ್ತಮಾನಕಾಲ (ಳ್)

	ಏಕವಚನ	ದ್ವಿವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಪು. ಪುರುಷ	ಗಚ್ಛತಿ	ಗಚ್ಛತಃ	ಗಚ್ಛಂತಿ
	{ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೋಗುತ್ತದೆ.		
ಮ. ಪುರುಷ	ಗಚ್ಛಸಿ=ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ.	ಗಚ್ಛಥಃ	ಗಚ್ಛಥ
ಉ. ಪುರುಷ	ಗಚ್ಛಾಮಿ=ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.	ಗಚ್ಛಾವಃ	ಗಚ್ಛಾಮಃ

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ಶಬ್ದವು ಯಾವ ವಚನ ಮತ್ತು ಪುರುಷಗಳಲ್ಲಿರುವುದೋ ಕ್ರಿಯಾಪದವೂ ಆ ವಚನ, ಪುರುಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು.

ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನಿಗೆ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಹೆಸರು. ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಕರ್ತೃಪದದೊಡನೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ “ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ತರಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಪದದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ.

೧. ವರ್ತಮಾನಕಾಲ; ಏಕವಚನ; ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ.

ಅಭ್ಯಾಸ: ೧.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ರಾಮಃ ಗಚ್ಛತಿ । ೨. ಭೀಮಃ ಧಾವತಿ । ೩. ಗೋವಿಂದಃ ವದತಿ । ೪. ಸೀತಾ ನಯತಿ । ೫. ಶಾರದಾ ಪಠತಿ । ೬. ಅಮ್ಬಾ

ಪಚತಿ । ೭. ಫಲಂ ಪತತಿ । ೮. ಧೃತಂ ದ್ರವತಿ । ೯. ಶಿಷ್ಯಃ ನಮತಿ ।
 ೧೦. ಗಜಃ ಚರತಿ । ೧೧. ಬಾಲಃ ಪಿಬತಿ । ೧೨. ಕಾಕಃ ರಟತಿ ।
 ೧೩. ಬಾಲಾ ಗಾಯತಿ । ೧೪. ಸಿಂಹಃ ಪश्यತಿ । ೧೫. ಚಂದ್ರಃ ರಾಜತಿ ।
 ೧೬. ಪತ್ರಂ ಚಲತಿ । ೧೭. ವೃಷಭಃ ನದತಿ ।

ಅಭ್ಯಾಸಃ ೨.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ರಾಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ೨. ಕೃಷ್ಣನು ಓದುತ್ತಾನೆ. ೩. ಮುಕುಂದನು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ೪. ಸೀತೆಯು ಓಡುತ್ತಾಳೆ. ೫. ಹುಡುಗನು ಒಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ೬. ಗಂಗೆಯು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ೭. ತಾಯಿ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ೮. ಎಲೆಯು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ೯. ಕಾಗೆಯು ಕುಡಿಯುತ್ತದೆ. ೧೦. ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ೧೧. ರಾಜನು ಇರುತ್ತಾನೆ. ೧೨. ಮುಕುಂದನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ೧೩. ರಮೆಯು ಹಾಡುತ್ತಾಳೆ. ೧೪. ಹರಿಯು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ೧೫. ಹುಲ್ಲು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತದೆ. ೧೬. ಹುಡುಗನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ೧೭. ಮರವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

೨. ವರ್ತಮಾನಕಾಲ ; ದ್ವಿವಚನ ; ಬಹುವಚನ.

ಅಭ್ಯಾಸಃ ೩.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಬಾಲಾಃ ಲಿಖಂತಿ । ೨. ಗಿರಯಃ ತಿष्ठಂತಿ । ೩. ಕವಯಃ ವದಂತಿ । ೪. ನಾರ್ಯಃ ಗಚ್ಛಂತಿ । ೫. ಗಜೌ ಚರತಃ । ೬. ಶಿಲೇ ಪತತಃ । ೭. ಧೇನುಃ ಪಿಬತಃ । ೮. ವನಾನಿ ಭವಂತಿ । ೯. ಮೇಘಾಃ ವರ್ಷಂತಿ । ೧೦. ಗುರವಃ ಪೃಚ್ಛಂತಿ । ೧೧. ಅಶ್ವೌ ವಹತಃ । ೧೨. ಪಿತರೌ ನಂದತಃ । ೧೩. ಗಾವೌ ಧಾವತಃ । ೧೪. ಮಾತರಃ ಯಚ್ಛಂತಿ । ೧೫. ಭ್ರಾತರಃ ಇಚ್ಛಂತಿ । ೧೬. ಬಾಲಾಃ ಲಿಖಂತಿ । ೧೭. ಜನಾಃ ಹಸಂತಿ ।

ಅಭ್ಯಾಸ: ೪.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಜನರು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ೨. ಹುಡುಗರು ಓಡುತ್ತಾರೆ.
 ೩. ಕಪಿಗಳು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ೪. (ಇಬ್ಬರು) ಹುಡುಗಿಯರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.
 ೫. (ಇಬ್ಬರು) ಮುನಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ೬. ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು
 ಓಡುತ್ತಾರೆ. ೭. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ೮. ಮಕ್ಕಳು
 ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ೯. ರಾಜರು ಕಾಪಾಡುತ್ತಾರೆ. ೧೦. ನಕ್ಷತ್ರಗಳು
 ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆ. ೧೧. (ಎರಡು) ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇವೆ. ೧೨. (ಇಬ್ಬರು)
 ಸ್ನೇಹಿತರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ೧೩. (ಇಬ್ಬರು) ಹೆಂಗಸರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ.
 ೧೪. ಕಪಿಗಳು ಎಸೆಯುತ್ತವೆ. ೧೫. ಕವಿಗಳು ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ೧೬.
 ಮುನಿಗಳು ಜಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩. ನರ್ತಮಾನ ಕಾಲ.

ಮಧ್ಯಮ ನುತ್ರ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷಗಳು

ಅಭ್ಯಾಸ: ೫.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ತ್ವಂ ಪಠಸಿ | ೨. ಯುವಾಂ ಲಿಖಥಃ | ೩. ಯುಯಂ ವದಥ |
 ೪. ಅಹಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ | ೫. ಆವಾಂ ಯಚ್ಛಾವಃ | ೬. ವಯಂ ಧಾವಾಮಃ |
 ೭. ಯುವಾಂ ನಮಥಃ | ೮. ತ್ವಂ ಕ್ರೀಡಸಿ | ೯. ಯುಯಂ ಜಯಥ |
 ೧೦. ಆವಾಂ ಪಿಬಾವಃ | ೧೧. ವಯಂ ನಂದಾಮಃ | ೧೨. ಯುಯಂ ಸ್ಪೃಶಥ |
 ೧೩. ಅಹಂ ವಿಶಾಮಿ | ೧೪. ತ್ವಂ ನಿಂದಸಿ | ೧೫. ವಯಂ ಪದ್ಯಾಮಃ |

ಅಭ್ಯಾಸ: ೬.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ನೀನು ಹೇಳುತ್ತೀಯೆ. ೨. ನೀವಿಬ್ಬರು ವಾಸಿಸುತ್ತೀರಿ.
 ೩. ನೀವು ಬರೆಯುತ್ತೀರಿ. ೪. ನಾನು ಓಡುತ್ತೇನೆ. ೫. ನಾವಿಬ್ಬರು

ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ೬. ನಾವು ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ೭. ನೀವಿಬ್ಬರು ಬರೆಯುತ್ತೀರಿ. ೮. ನೀನು ನೋಡುತ್ತೀಯೆ. ೯. ನೀವು ಒಯ್ಯುತ್ತೀರಿ. ೧೦. ನಾವಿಬ್ಬರು ಹಾಡುತ್ತೇವೆ. ೧೧. ನಾನು ತಿನ್ನುತ್ತೇನೆ. ೧೨. ನೀವು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ. ೧೩. ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ೧೪. ನೀನು ಓದುತ್ತೀಯೆ. ೧೫. ನಾವು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತೇವೆ. ೧೬. ನೀವು ಬೀಳುತ್ತೀರಿ.

೪. ಭೂತಕಾಲ ; ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ.

ಗಮ್ ಧಾತು=ಹೋಗು. ಭೂತಕಾಲ (ಲಙ್)

	ಏಕವಚನ	ದ್ವಿವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಪ್ರ. ಪುರುಷ	ಅಗಚ್ಚತ್	ಅಗಚ್ಚತಾಮ್	ಅಗಚ್ಚನ್
ಮ. ಪುರುಷ	ಅಗಚ್ಚಃ	ಅಗಚ್ಚತಮ್	ಅಗಚ್ಚತ
ಉ. ಪುರುಷ	ಅಗಚ್ಚಮ್	ಅಗಚ್ಚಾವ	ಅಗಚ್ಚಾಮ

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.—

೧. ಸಃ ರಾಮಮ್ ಅಪದ್ಯತ್ = ಅವನು ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿದನು.
೨. ಬಾಲಃ ಧೀರಮ್ ಅಪಿಬತ್ = ಹುಡುಗನು ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದನು.

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ನೋಡಿದನು, ಕುಡಿದನು' ಎಂಬ ಪದಗಳಮೇಲೆ 'ಯಾರನ್ನು, ಏನನ್ನು' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರೆ 'ರಾಮನನ್ನು, ಹಾಲನ್ನು' ಎಂದು ಉತ್ತರ ದೊರೆಯುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಪದವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಕರ್ಮಪದಗಳು ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವುವು. ಉದಾ :—

ಗಜಮ್ = ಅನೆಯನ್ನು	ಕಪಿನ್ = ಕಪಿಗಳನ್ನು
ಸೀತಾಮ್ = ಸೀತೆಯನ್ನು	ನಾರೀಃ = ಹೆಂಗಸರನ್ನು
ಜಲಮ್ = ನೀರನ್ನು	ಫಲಾನಿ = ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು

ಅಭ್ಯಾಸ: ೭.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ರಾಮಃ ರಾವಣಮಜಯತ್ । ೨. ಹರಿಃ ಲೇಖನೀಮಯಚ್ಛತ್ ।
೩. ಶುಕಾಃ ಫಲಾನಿ ಅಖಾದನ್ । ೪. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ ವನಮಗಚ್ಛತಾಮ್ ।
೫. ಸೀತಾ ಪುಸ್ತಕಮಾನಯತ್ । ೬. ಕವಯಃ ಕಾವ್ಯಾನಿ ಅಲಿಖನ್ ।
೭. ವೃಷಭೌ ಗನ್ತ್ರೀಮವಹತಾಮ್ । ೮. ನೃಪಃ ಪ್ರಜಾಃ ಅರಕ್ಷತ್ । ೯. ಬಾಲಾಃ ಪಾಠಾನಪಠನ್ ।
೧೦. ಶಿಶುಃ ಕ್ಷೀರಮಪಿಬತ್ । ೧೧. ಅಹಂ ನಾರೀಃ ಅಪೃಚ್ಛಮ್ ।
೧೨. ಯುವಾಂ ಗುರುನನಮತಮ್ । ೧೩. ವಯಂ ನಾಟಕಮಪಶ್ಯಾಮ ।
೧೪. ಯಯಂ ಧನಮಯಚ್ಛತ । ೧೫. ಪಾರ್ವತೀ ಪಿತರೌ ಅವದತ್ ।

ಅಭ್ಯಾಸ: ೮.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ತಾಯಿಯು ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ¹ ಕೊಟ್ಟಳು. ೨. ಗೌರಿಯು ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದಳು. ೩. ಕಪಿಗಳು ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದವು. ೪. ಹಾವು ಕವೆಯನ್ನು ² ತಿಂದಿತು. ೫. (ಎರಡು) ಇಲಿಗಳು ಬಿಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕವು. ೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೇದವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರು. ೭. ನಾನು ಹುಡುಗರನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು. ೮. ನೀನು ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ೯. ನಾವು (ಎರಡು) ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ೧೦. ನೀವು ಭಾಷವನ್ನು ಹೊತ್ತಿರಿ. ೧೧. ಹಸುಗಳು ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಿಂದವು. ೧೨. ಬೆಂಕಿಯು ಮನೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟಿತು. ೧೩. ಹುಡುಗರು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎಸೆದರು.³ ೧೪. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಹುಡುಗರನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ೧೫. ನಾವಿಬ್ಬರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದೆವು.

¹ ಮೊದಕಮ್ ² ಮೊಕಮ್ ³ ಅಕ್ಷಿಪನ್

೫. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ.

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. ಸೀತಾ ಲೇಖನ್ಯಾ ಲಿಖತಿ = ಸೀತೆಯು ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಬರೆ
ಯುತ್ತಾಳೆ.
೨. ಸ್ವಃ ಕಾಞ್ಚೇನ ಪಚತಿ = ಅಡಿಗೆಯವನು ಸೌದೆಯಿಂದ ಅಡಿಗೆ
ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖನಿಯು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೂ, ಸೌದೆಯು ಅಡಿಗೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಕೆಲಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೂ ಸಾಧನವೋ ಅದಕ್ಕೆ ಕರಣವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. ತನ್ತುನಾ ವಙ್ಗಂ ಭವತಿ = ನೂಲಿನಿಂದ ಬಟ್ಟೆಯಾಗುತ್ತದೆ.
೨. ಮೇಧೇನ ವೃಷ್ಟಿಃ ಭವತಿ = ಮೋಡದಿಂದ ಮಳೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನೂಲು ಬಟ್ಟೆಗೂ, ಮೋಡವು ಮಳೆಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ “ಕಾರಣ” ಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೂ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ. ‘ಕರಣ’ ಕೂಡ ‘ಕಾರಣ’ ಕೂಡ ಇರುವ ಭೇದವನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಯುವಿರಿ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ‘ಇಂದ’ ಎಂಬ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯ ಬರುವ ಎಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು.

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. ರಾಮಃ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸಹ ವಸತಿ = ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ
ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ.
೨. ವತ್ಸಃ ಧೇನ್ವಾ ಸಹ ಗಚ್ಛತಿ = ಕರು ಹಸುವಿನೊಡನೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿರುವ **ಸಹ** ಎಂಬ ಅನ್ಯಯವು 'ಒಡನೆ, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. **ಸಾಕಮ್, ಸಾರ್ಧಮ್** ಎಂಬ ಅನ್ಯಯಗಳಿಗೂ ಇದೇ ಅರ್ಥ. ಇವು ಯಾವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಚ ಎಂಬ ಅನ್ಯಯವನ್ನು 'ಮತ್ತು' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ 'ಸಮುಚ್ಚಯ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಅಭ್ಯಾಸ: ೯.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ परिवर्तयत—

೧. ಬಾಲಾ: ಕನ್ದುಕೇನ ಕ್ರೀಡಂತಿ । ೨. ಕೃಷಿವಲಾ: ಹಲೈ: ಕರ್ಷಂತಿ । ೩. ರಮೇಶ: ಕರೇಣ ಅಸ್ಪೃಶತ್ । ೪. ಗೌರಿ ಲೇಖನಿಯಾ ಅಲಿಖತ್ । ೫. ವಯಂ ಕ್ರುಸುಮೈ: ದೇವಮರ್ಚಾಮ: । ೬. ರಾಮ: ಸೀತಾ ಚ ನಾವಾ ನದೀಮತರತಾಮ್ । ೭. ಕೃಪಣಾ: ಧನೇನ ನಂದಂತಿ । ೮. ಪಿತ್ರಾ ಸಹ ಪುತ್ರಾ: ಅಗಚ್ಚನ್ । ೯. ವತ್ಸ: ಮಾತ್ರಾ ಸಾಕಂ ಜಲಮಪಿಬತ್ । ೧೦. ತ್ವಂ ಸುಖೇನ ವಸತಿ । ೧೧. ಭೀಮ: ಕೋಪೇನ ಅವದತ್ । ೧೨. ಯುಯಂ ವಿಧಯಾ ಧನಂ ವಿಂದಥ । ೧೩. ನಾರ್ಯ: ಕಾಶ್ಠೈ: ಅಪಚನ್ । ೧೪. ನೃಪ: ದಯಯಾ ಪ್ರಜಾ: ರಕ್ಷತಿ । ೧೫. ಕಾರ್ಪಾಸೇನಂ ವಕ್ಷ್ಯಂ, ಝರ್ಣಯಾ ಕಮ್ಬಲಂ, ತೃಪ್ತೇನ ಕಟಶ್ಚ ಭವಂತಿ । ೧೬. ಕ್ಷೀರೇಣ ದಧಿ ನವನೀತೇನ ಧೃತಶ್ಚ ಭವತ: ।

ಅಭ್ಯಾಸ: ೧೦.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ परिवर्तयत—

೧. ಶಿಶುಪಾಲನು ಕೆಟ್ಟಮಾತುಗಳಿಂದ¹ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದನು. ೨. ಜಂತುಗಳು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಬದುಕುತ್ತವೆ. ೩. ಹೆಂಗಸರು ಹೂವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ೪. ಹುಡುಗರು ಮಿಠಾಯಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸಿದರು. ೫.

¹ ದುರ್ವಚನೈ:

ನಾವು ಶ್ರಮದಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದೆವು¹. ೬. ನೀನು ತಾಯಿ ಯೊಡನೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ. ೭. ಮಳೆಯಿಂದ ರೈತರು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ೮. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕೊಕ್ಕುಗಳಿಂದ² ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ೯. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಡನೆ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ೧೦. ನಾಯಿಯಿಂದ ಉಪಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ೧೧. ನೀವು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಓದಿದಿರಿ. ೧೨. ನಾನು ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಓಡುತ್ತೇನೆ. ೧೩. ಭಕ್ತರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ೧೪. ನೂಲಿನಿಂದ ಬಟ್ಟೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ೧೫. ರಾಮನು ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ೧೬. ಬಡಗಿಯು³ ಆಯುಧದಿಂದ ಕೆತ್ತುತ್ತಾನೆ⁴.

೬. ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿ ; ಅಜ್ಞಾರ್ಥ.

೧. ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. ವಿಪ್ರಾಯ ಗಾಂ ಯಚ್ಛತಿ=ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹಸುವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.
೨. ಬಾಲಕಾಯ ಮೋದಕಂ ಯಚ್ಛತಿ=ಹುಡುಗನಿಗೆ ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ಹಸು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೂ, ಮಿಠಾಯಿಯು ಹುಡುಗನಿಗೂ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಯಾರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಎಂದರೆ ಯಾರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇವೆಯೋ ಅವರಿಗೆ 'ಸಂಪ್ರದಾನ' ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೆ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ.

೨. ಇವುಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. ಹರಯೇ ಕ್ಷುಪ್ಯತಿ=ಹರಿಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
೨. ಧನಿಕಾಯ ಅಸ್ಮಯತಿ=ಹಣವಂತನ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಡುತ್ತಾನೆ.
೩. ಗುರವೇ ದ್ರುಹ್ಯತಿ=ಗುರುವಿಗೆ ದ್ರೋಹಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

¹ ಅವಿಂದಾಮ ² ಚಕ್ಷುಃ ³ ವರ್ಧಕಿ: ⁴ ತಕ್ಷತಿ

೪. ಶತ್ರುವೇ ಕ್ಷೇಪ್ಯತಿ=ಶತ್ರುವನ್ನು ಈರ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟು, ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು, ದ್ರೋಹ, ಈರ್ಷ್ಯೆಗಳು ಯಾರಮೇಲೆ ಉಂಟಾಗಿವೆಯೋ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವ ಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೆ ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿ ಬಂದಿದೆ.

೩. ಇವುಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. ಮುಕ್ತಯೇ ಹರಿಂ ಭಜತಿ=ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸುತ್ತಾನೆ.

೨. ವಿಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸಾಯ ಶಾಲಾಂ ಗಚ್ಛತಿ=ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಭಜಿಸುವುದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ, ಹೋಗುವುದು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಕೆಲಸವು ನಡೆಯುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತಹ ಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೆ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ.

೪. ಇವುಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. ಗುರವೇ ನಮಃ=ಗುರುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

೨. ಪ್ರಜಾಭ್ಯಃ ಸ್ವಸ್ತಿ=ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಆಗಲಿ.

ನಮಃ, ಸ್ವಸ್ತಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ.

೫. ಇವುಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. ತ್ರಾಮಾಯ ಗಚ್ಛತಿ=ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

೨. ಗೃಹಾಯ ಆಗಚ್ಛತಿ=ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಅಥವಾ

೧. ತ್ರಾಮಂ ಗಚ್ಛತಿ=ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

೨. ಗೃಹಮಾಗಚ್ಛತಿ=ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.

‘ ಹೋಗು ಅಥವಾ ಬರು ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥದ ಧಾತುವಿನ ಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಕರ್ಮಪದದ ಮೇಲೆ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಾಗಲಿ, ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಗಮ್ ಧಾತು-ಹೋಗು. ಆಜ್ಞಾರ್ಥ (ಲೋಡ)

	ಏಕವಚನ	ದ್ವಿವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಪ್ರ. ಪುರುಷ	ಗಚ್ಛತು, ಗಚ್ಛತಾತ್	ಗಚ್ಛತಾಮ್	ಗಚ್ಛಂತು
ಮ. ಪುರುಷ	ಗಚ್ಛ, ಗಚ್ಛತಾತ್	ಗಚ್ಛತಮ್	ಗಚ್ಛತ
ಉ. ಪುರುಷ	ಗಚ್ಛಾನಿ	ಗಚ್ಛಾವ	ಗಚ್ಛಾಮ

ವಿ. ಸೂ.—ಗಚ್ಛತಾತ್ ಎಂಬುದು ಆಜ್ಞಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಶೀರ್ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಉಳಿದ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ‘ ತಾತ್ ’ ಪ್ರತ್ಯಯ ಹೊಂದಿದ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಅಭ್ಯಾಸ: ೧೧.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಮೃಗಾಃ ಆಹಾರಾಯ ಚರಂತು । ೨. ಜಲಮುಚಃ ಸಸ್ಯೇಭ್ಯಃ ವೃಷ್ಟಿಂ ವರ್ಷಂತು । ೩. ಮಿಷಕ್ ರೋಗಿಭ್ಯಃ ಔಷಧಂ ಯಚ್ಛತು । ೪. ಹೇ ಪರಿವ್ರಾದ್, ಮಿಕ್ಷಾಯೈ ದಯಯಾ ಆಗಚ್ಛ । ೫. ಧೀಮಂತಃ, ಪರೋಪಕಾರಾಯ ಶ್ರಾಮ್ಯತ । ೬. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನ್, ಸತ್ಯಂ ವದಃ; ಧರ್ಮಂ ಚರ । ೭. ಮಾತೃದೇವೋ ಭವಃ; ಪಿತೃದೇವೋ ಭವಃ; ಅತಿಥಿದೇವೋ ಭವಃ । ೮. ಅಹಂ ಸೌಖ್ಯಾಯ ಇಶ್ವರಂ ಭಜಾನಿ । ೯. ವಯಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪಾಠಂ ಪಠಾಮ । ೧೦. ಹೇ ಶ್ರೀಮಂತಃ, ದರಿಡ್ರೇಭ್ಯಃ ಅನ್ನಂ ವಸ್ತ್ರಂ ಚ ಯಚ್ಛತ । ೧೧. ರಾಜಾನಃ ದುಷ್ಠೇಭ್ಯಃ ಕುಪ್ಯಂತು, ಶಿಷ್ಯೇಭ್ಯಃ ಅಭಯಂ ಯಚ್ಛಂತು । ೧೨. ಸೇವಕಃ

जलाहरणाय गच्छतु । १३. सीतारामाभ्यां नमः ; जनेभ्यः
स्वस्ति । १४. सूर्याचन्द्रमसौ जगद्धिताय राजताम् ।
१५. पितरौ पुत्रेभ्यः सन्मार्गं दिशताम् ।

अभ्यासः १२.

संस्कृतभाषया परिवर्तयत—

೧. ರಾಮನು ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಲಿ. ೨. ನೀವು 'ಗುರುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ' ಎಂದು ಹೇಳಿರಿ. ೩. ವೈದ್ಯರೇ, ಮಗುವಿಗೆ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ೪. ನಾನು ವೇಟೆಗೆ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕು.¹ ೫. ನೀನು ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೊಡು. ೬. ನಾವು ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವಿಸೋಣ. ೭. ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳು. ೮. ಕವಿಗಳು ಕೀರ್ತಿಗಾಗಿ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಿ. ೯. ಭಿಕ್ಷುಕರು ಕಾಳಿಗಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿ. ೧೦. ಹನುಮಂತನು ಸೀತಾದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲಿ. ೧೧. ನೀವಿಬ್ಬರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರಿ.² ೧೨. ಶಕ್ತಿಗೋಸ್ವರ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯಿರಿ. ೧೩. ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ. ೧೪. ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸಿರಿ. ೧೫. ಸ್ವದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸುಖವನ್ನೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸೋಣ.

೨. ಪಂಚಮಿಾ ಮತ್ತು ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಗಳು.

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. अजः वृकात् त्रस्यति = ಮೇಕೆಯು ತೋಳದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹೆದರುತ್ತದೆ.
೨. गङ्गा हिमालयात् प्रभवति = ಗಂಗಾನದಿಯು ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

¹ गच्छानि ² प्रयस्यतम्

೩. ಪಾಂಥಂ ಚೋರಾತ್ ರಕ್ಷತಿ=ಪ್ರಯಾಣಿಕನನ್ನು ಕಳ್ಳನದೆಸೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.
೪. ವೃಕ್ಷಾತ್ ಫಲಂ ಪತತಿ=ಮರದಿಂದ ಹಣ್ಣು ಬೀಳುತ್ತದೆ.
೫. ರತ್ನಂ ಕಾಚಾತ್ ಮಿತ್ರಮ್=ರತ್ನವು ಗಾಜಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದದ್ದು.
೬. ವೈಶಾಖಾತ್ ಚೈತ್ರಃ ಪೂರ್ವಃ=ವೈಶಾಖಕ್ಕಿಂತ ಚೈತ್ರಮಾಸವು ಮೊದಲನೆಯದು.
೭. ನಗರಾಹ್ನೇ ವನಮ್=ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ವನವಿದೆ.
೮. ಗೋವಿಂದಃ ಅಲಸ್ಯಾತ್ ನ ಪಠತಿ = ಗೋವಿಂದನು ಸೋಮಾರಿತನದಿಂದ ಓದುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೇಲೆ ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತಿಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಯೋಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಭಕ್ತಿಯ ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮವು ಕಠಿಣವೂ, ವಿಸ್ತಾರವೂ ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಇದು ಸುಲಭವಾಗುವುದು.

೧. 'ಹೆದರು—ಭಯಪಡು' ಎಂಬ ಅರ್ಥದ ಪದವಿದ್ದರೆ ಯಾರಿಂದ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವುದೋ ಆ ಶಬ್ದದ ಮೇಲೆ ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತಿ ಬರುವುದು.

೨. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ 'ಇಂದ' ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ದೆಸೆಯಿಂದ' ಎಂಬ ಪಂಚಮಾವಿಭಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗವು ಈಗ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯು 'ಕರಣ' ಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೆ ಬರುವುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಓದಿರುವಿರಿ. ಈ ಕರಣವಾಚಕಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು 'ಇಂದ' ಪ್ರತ್ಯಯವು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬರುವುದೋ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಿವಿಭಕ್ತಿ ಬರುವುದು. ಕಾರಣವಾಚಕಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೆ ತೃತೀಯಾ ಮತ್ತು ಪಂಚಮಿ ವಿಭಕ್ತಿಗಳೆರಡೂ ಬರಬಹುದು.

೨. 'ಅದಕ್ಕಿಂತ, ಅವನಿಗಿಂತ' ಈ ಮಾದರಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಪಂಚಮಿವಿಭಕ್ತಿ ಬರುವುದು.

ಇವುಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. ರಾಮಸ್ಯ ಗೃಹಮ್ = ರಾಮನ ಮನೆ.
೨. ದಶರಥಸ್ಯ ಪುತ್ರಃ = ಧರಧನ ಮಗ.
೩. ಕೃಷ್ಣಾಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾ = ಕೃಷ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ.
೪. ಕಾಲಿದಾಸಸ್ಯ ಕವಿತಾ = ಕಾಳಿದಾಸನ ಕವಿತೆ.
೫. ನೃಪಸ್ಯ ಆಜ್ಞಾ = ರಾಜನ ಆಜ್ಞೆ.

ಎರಡು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಿರುವ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ.

धृतराष्ट्रस्य शतं पुत्राः अभवन् = ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ನೂರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು.

ಇಲ್ಲಿ 'धृतराष्ट्रस्य' ಎಂಬುದು ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಾನುಸಾರವಾಗಿ 'ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ' ಎಂದು ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿಯಂತೆ ವಾಗಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ.

अभ्यासः १३.

कर्णाटभाषया परिवर्तयत—

೧. सूर्यस्य उदयात् पक्षिणः तुष्यन्ति । २. तडागस्य जलं हरिणाः अपिबन् ।
३. चोराः रक्षिभ्यः त्रस्यन्ति ।

೪. ವೃಕ್ಷಸ್ಯ शाखाभ्यः फलानि अपतन् । ५. भूपालाः प्रजानां
 हितमिच्छन्तु । ६. आतपात् तप्तः गजः नदीं विशति ।
 ७. विन्ध्यात् नर्मदातपत्यौ प्रभवतः । ८. चलच्चित्रस्य प्रेक्षणाया
 नारीणां सङ्गः अमिलत् । ९. गोपालः व्याघ्रात् गाः अरक्षत् ।
 १०. वयमालस्यात् दरिद्रतामविन्दाम । ११. दशरथस्य चत्वारः
 पुत्राः अभवन् । १२. भारतदेशस्य कीर्तिः दिशु प्रसरतु ।
 १३. कार्पण्यात् यूयं अपकीर्तिं विन्दथ । १४. चन्द्रिकायाः वयं
 नन्दामः । १५. नारदः स्वर्गात् भूलोकमागच्छत् ।

अभ्यासः १४.

संस्कृतभाषया परिवर्तयत—

೧. ಹನುಮಂತನಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರು ಹೆದರಿದರು. ೨. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು
 ದೇವತೆಗಳ ಗುರುವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ೩. ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹೂವುಗಳು ಉದುರಿದವು¹.
 ೪. ಸಮುದ್ರದ ನೀರು ಉಪ್ಪಾಗಿರುತ್ತದೆ. ೫. ಶಾಲೆಯಿಂದ ನಾವು
 ಬರುತ್ತೇವೆ. ೬. ಹಸುಗಳು ಹುಲಿಗೆ ಹೆದರುತ್ತವೆ. ೭. ಅತಿವೃಷ್ಟಿ
 ಯಿಂದ ಬೆಳೆಗಳು ನಾಶವಾದುವು. ೮. ಕೈಕೇಯಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ರಾಮನು
 ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು. ೯. ರಾಜನ ಅಜ್ಜಿಯಿಂದ ಜನರು ಸಂತೋಷ
 ಗೊಂಡರು. ೧೦. ಎಲೈ, ಜನರೆ, ದೇವರಿಗೆ ಭಯಪಡಿರಿ. ೧೧. ಗಾಳಿ
 ಯಿಂದ ಮರದ ಕೊಂಬೆಗಳು ಅಲ್ಲಾಡಿದವು. ೧೨. ಔರಂಗಜೇಬನ
 ನಡತೆಯು² ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ನೋಯಿಸಿತು. ೧೩. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಳ್ಳರ
 ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡಿದರು. ೧೪. ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಜೀವಿಸುತ್ತವೆ.
 ೧೫. ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಗಂಗಾನದಿಯು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

¹ अगलन् ² वर्तनम्

೮. ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿ ; ವಿಧ್ಯರ್ಥ (ನಿಧಿಲಿಂಗ್)

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೧. ಕಾಸಾರೆ ಸರೋಜಾನಿ ರೋಹಂತಿ=ಕೊಳದಲ್ಲಿ ತಾವರೆ ಹೂಗಳು
ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

೨. ವನೇಷು ವ್ಯಾಘ್ರಾಃ ವಸಂತಿ=ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ.

ತಾವರೆಗಳು ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಳವೂ, ಹುಲಿಗಳ ವಾಸಕ್ಕೆ ಕಾಡುಗಳೂ
ಅಧಾರವಾಗಿವೆ. ಇವಕ್ಕೆ 'ಅಧಿಕರಣ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳ
ಮೇಲೆ ಸಪ್ತಮೀವಿಭಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಗಮ್ ಧಾತು=ಹೋಗು ; ವಿಧ್ಯರ್ಥ (ವಿಧಿಲಿಙ್)

	ಏಕವಚನ	ದ್ವಿವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಪ್ರ. ಪುರುಷ	ಗಚ್ಛೇತ್	ಗಚ್ಛೇತಾಮ್	ಗಚ್ಛೇಯುಃ
ಮ. ಪುರುಷ	ಗಚ್ಛಃ	ಗಚ್ಛೇತಮ್	ಗಚ್ಛೇತ
ಉ. ಪುರುಷ	ಗಚ್ಛೇಯಮ್	ಗಚ್ಛೇವ	ಗಚ್ಛೇಮ

ಸೂಚನೆ—ಆಜ್ಞಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಧ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಧಾತುಗಳು
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥ
ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಜ್ಞೆ, ಅನುಮತಿ, ಸತ್ಕಾರ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳಲ್ಲಿ
ಇವೆರಡೂ ಬರುವುವು.

ಅಭ್ಯಾಸ: ೧೫.

कर्णाटभाषया परिवर्तयत—

೧. विद्यार्थिनः संस्कृतभाषायां वदेयुः । २. पथिकाः
वीथ्याः वामपार्श्वे गच्छेयुः । ३. त्वं शुचीनि वस्त्राणि धरेः ।

೪. ಪುತ್ರಕಾಃ, ಶಾಲಾಯಾಮುಪಾಧ್ಯಾಯಾನ್ ನಮೇತ | ೫. ವಯಸ್ಯೌ, ಆಸನಯೋಃ
 ಉಪವಿಶೇತಮ್ | ೬. ಧನಿ ದರಿದ್ರೇಭ್ಯಃ ಧನಂ ಯಚ್ಛೇತ್ | ೭. ವಯಂ ಗೃಹೇ
 ಪತ್ರಂ ಲಿಖೇಮ | ೮. ತ್ವಂ ಭಾನುವಾಸರೇ ಆಗಚ್ಛೇಃ | ೯. ಹಿನ್ದವಃ
 ಮಹಮ್ಮದೀಯಾಶ್ಚ ಭಾರತದೇಶೇ ಸೋದರಪ್ರೀತ್ಯಾ ವಸೇಯುಃ | ೧೦. ವಿದ್ವಾಂಸಃ,
 ಗ್ರಂಥೇಷು ಸನ್ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಂ ವಿಷಯಂ ಲಿಖೇತ | ೧೧. ಸುಹೃದಃ,
 ವಸ್ತ್ರಕ್ಷಾಲನಾಯ ನದೀಂ ಗಚ್ಛೇಮ | ೧೨. ಕೇಶವ, ಮಸೀಧಾನ್ಯಾಂ ಮಸೀಂ
 ಕ್ಷಿಪೇಃ | ೧೩. ಬಾಲಾಃ, ಕಕ್ಷಯಾಂ ಯುಂ ವಿನೀತಾಃ ಭವೇತ | ೧೪. ಭಗವನ್,
 ದಯಯಾ ಭಕ್ತಾನ್ ರಕ್ಷೇಃ | ೧೫. ಗೌರಿ, ಶಾರದೇ, ಯುವಾಂ ಸಭಾಭಾಷಾಂ
 ಗಾಯೇತಮ್ | ೧೬. ಅಹಂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲೇ ಶಾಲಾಯಾಮುಪಸ್ಥಿತೋ ಭವೇಯಮ್ |

ಅಭ್ಯಾಸಃ ೧೬.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ನೀವು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿರಿ. ೨. (ಇಬ್ಬರು) ಬಾಗಿಲು
 ಕಾಯುವವರು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಲಿ. ೩. ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ
 ಹೊಳೆಯಲಿ. ೪. ನಾವು ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ಪಠಿಸೋಣ. ೫. ನೀನು
 ಜೋಡುಗಳನ್ನು ¹ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ೬. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಜಾಗರೂಕ
 ರಾಗಿರಿ. ೭. ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಗಿಡಗಳು ಬೆಳೆಯಲಿ. ೮. ರಾಜನಿಗೆ
 ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಯಿರಬೇಕು. ೯. ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳ
 ವನೂ ಆಗಿರಬೇಕು. ೧೦. ರಾಜನಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ವಿಧೇಯರಾಗಿರಬೇಕು.
 ೧೧. ಕವಿಗಳೇ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿರಿ. ೧೨. ಪ್ರಜೆ
 ಗಳೇ, ಮಾತೃಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೂ, ಆದರವೂ ಇರಲಿ. ೧೩. ನಾವು
 ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳೋಣ; ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸೋಣ. ೧೪. ರೋಗಿಯು

¹ ಉಪನಿಷತ್ ² ತಾತ್ಪರ್ಯ

ಔಷಧವನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ೧೫. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಏಳಬೇಕು. ೧೬. ನೀವಿಬ್ಬರು ಪಾಠವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

೯. ಅವ್ಯಯಗಳು

ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳು ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವ ವಿಕಾರವನ್ನೂ ಹೊಂದದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಅವ್ಯಯಗಳೆಂದು ಹೆಸರು.

ಇದು ಅವ್ಯಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕ—

सदृशं त्रिषु लिङ्गेषु सर्वासु च विभक्तिषु ।
वचनेषु च सर्वेषु यन्नव्येति तदव्ययम् ॥

ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅವ್ಯಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.—

अन्तः=ಒಳಗೆ

बहिः=ಹೊರಗೆ

प्रातः=ಬೆಳಿಗ್ಗೆ

दिवा=ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ

सायं=ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ

नक्तम्=ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

पुनः=ಮರಳಿ, ಪುನಃ

शनैः=ಮೆಲ್ಲಗೆ

ह्यः=ನಿನ್ನೆ

श्वः=ನಾಳೆ

अद्य=ಈ ದಿನ

चिरम्=ಬಹಳ ಹೊತ್ತು

तूष्णीम्=ಸುಮ್ಮನೆ

स्वयम्=ತಾನು

वृथा=ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ

न=ನಿಷೇಧ (ಇಲ್ಲ)

मा=ನಿಷೇಧ (ಬೇಡ) (ಇದನ್ನು

ಆಜ್ಞಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ)

च=ಮತ್ತು

वा=ಅಥವಾ

एवम्=ಹೀಗೆ

इत्थम्=ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ

अथ=ಆಮೇಲೆ

एकदा=ಒಮ್ಮೆ

तदा=ಆಗ

सदा=ಯಾವಾಗಲೂ

रे=ಎಲೈ (ಇದನ್ನು ನೀಚಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು)

इदानीं=ಈಗ

सह } ಜೊತೆಗೆ,
साकम् } ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ
सार्धम् }

अपि=ಕೂಡ

अत्र=ಇಲ್ಲಿ

कुत्र=ಎಲ್ಲಿ ?

ततः=ಅನಂತರ

तथा=ಹಾಗೆ

सर्वथा=ಎಲ್ಲಾ ವಿಧ-

ದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೇಗಾದರೂ

हे-ಎಲೈ

भोः=ಎಲೈ (ಇದನ್ನು ಗೌರವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು)

कदा=ಯಾವಾಗ ?

तदानीं=ಆಗ

पुरा=ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ

अलं=ಬೇಡ (ನಿಷೇಧ)

इति=ಹೀಗೆಂಬ, ಈ ರೀತಿ

उपरि=ಮೇಲೆ

तत्र=ಅಲ್ಲಿ

अतः=ಆದ್ದರಿಂದ

कुतः=ಎಕೆ ?

कथम्=ಹೇಗೆ ?

सम्यक्=ಚೆನ್ನಾಗಿ

इव=ಅಂತೆ, ಹಾಗೆ

एव ಎಂಬುದು ಅವಧಾರಣೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾ :—

१. अहमेव=ನಾನೇ. वदत्येव=ಹೇಳಿಯೇ ತೀರುತ್ತಾನೆ.

चित्, चन ಇವು किम् ಶಬ್ದದ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುವು. ಉದಾ :—

कश्चित्=ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬ

काञ्चन=ಒಬ್ಬಳನ್ನು

ಅಭ್ಯಾಸ: ೧೭.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಗೌರಿ ಗೃಹಸ್ಯ ಅಂತಃ ಅಭವತ್ | ೨. ಉದ್ಯಾನಸ್ಯ ಬಹಿಃ
ಅಂತಃ ಆಮ್ರವೃಕ್ಷಾಃ ಅರೋಹನ್ | ೩. ಯುಯಂ ಪ್ರಾತಃ ಸಾಯಂ ಚ ಪುಷ್ಪಾಣಿ
ಆನಯತ | ೪. ಆಕಾಶೇ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ ನಕ್ತಂ ರಾಜಂತಿ ; ದಿವಾ ಕುತ್ರ
ಭವಂತಿ ? ೫. ವಯಂ ಪುನಃ ಗ್ರಾಮಂ ಗಚ್ಛಾಮಃ | ೬. ಮಹಿಷಾಃ ಶನೈಃ
ಚರಂತಿ ; ವೃಷಭಾಸ್ತು ಶಿಘ್ರಮ್ | ೭. ಅಹಂ ಹ್ಯಃ ಚಲಚ್ಚಿತ್ರಮಪश्यಮ್ |
೮. ಶ್ವಃ ಮಾತ್ರೇ ಪತ್ರಂ ಲಿಖ | ೯. ಪಾಂಡವಾಃ ವನೇ ಚಿರಮವಸನ್ | ೧೦.
ಗೌರಿ ಗಾಯತಿ ; ಯುಯಂ ತುಷ್ಣಿಂ ಭವತ | ೧೧. ಭೋಜಃ ಸ್ವಯಂ ಪತ್ರ-
ಮಲಿಖತ್ | ೧೨. ಛಾತ್ರಾಃ, ಕಾಲಂ ವೃಥಾ ಮಾ ನಯತ | ೧೩. ಮಲಿನಂ
ಜಲಂ ನ ಪಿಬೇತ್ | ೧೪. ಅಲಂ ವಿಷಾದೇನ¹ ; ಗುರೋರಾಶಿಷಾ ವಿಪನ್ನಶ್ಯತಿ |
೧೫. ಪುರಾ ಕಾಲಿದಾಸ ಇತಿ ಮಹಾಕವಿರಭವತ್ |

ಅಭ್ಯಾಸ: ೧೮.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಅಮ್ಮಾ, ರಾಮನೊಡನೆ ನಾನೂ ಈಗ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.
೨. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸುಮಿತ್ರಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು. ೩. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಗೆ
ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು ? ೪. ಏತಕ್ಕೆ ನೀನು ಅಣ್ಣನನ್ನು ನಂದಿಸು
ತ್ತೀಯೆ ? ೫. ಮಗು, ನೀನು ಎಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೆ ? ೬. ಅಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ನೀನು
ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ ? ೭. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸ

¹ ಅಲಂ ಶಬ್ದದ ಯೋಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಶಬ್ದದ
ನೇಲಿ ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಬೇಕು. ಉ. ಒಮ್ಮೆ ನಾನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆನು.
 ೯. ಆಗ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲನ್ನು ಎಸೆದೆನು. ೧೦. ನೀವು
 ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತೀರಿ? ೧೧. ಈಗ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡ.
 ೧೨. ಎಲೈ ಕೋಗಿಲೆಗಳೇ, ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಡಿ; ಯಾವಾಗಲೂ ಹಾಡಿರಿ.
 ೧೩. ವಿದ್ವಾಂಸರೇ, ದಯವಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ೧೪. ನಾವು
 ಹೇಗಾದರೂ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳೋಣ. ೧೫. ನಾನೂ ನೀನೂ ಈ ದಿನ
 ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡೋಣ¹.

೧೦. ಮಿಶ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳು

ಅಭ್ಯಾಸ: ೧೯.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಕಾಶಿಪುರೇ ಕಶ್ಚನ ವಿಧ್ವಾನಭವತ್ | ೨. ಸಃ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಂ
 ಪ್ರವಚನೇನ ಗ್ರಂಥಾನಾಂ ರಚನಯಾ ಚ ಅಜೀವತ್ | ೩. ಏಕದಾ ಏಕಃ ವದ್ಃ
 ವಿಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸಾಯ ತಸ್ಯಾಂತಿಕಮಾಗच्छತ್ | ೪. ಭೋ, ಅಯಂ ವದ್ಃ
 ವಿಧ್ಯಾರ್ಜನಾಯ ಭವತಾಂ ಸನ್ನಿಧಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಇತ್ಯವದತ್ | ೫. ಸ ವಿಧ್ವಾನ
 'ಅಸ್ಯ ಬಾಲಕಸ್ಯ ಮೇಧಾಂ² ಪಶ್ಯಾಮ' ಇತಿ ಏವಮಪುच्छತ್ | ೬. ಹೇ
 ಬಾಲಕ, 'ದೇವಃ ಕುತ್ರ ವಸತಿ? ಉತ್ತರಂ ವದ' ಇತಿ | ೭. ತತಃ ಅಯಂ
 ಬಾಲಃ 'ದೇವಃ ಕುತ್ರ ನ ವಸತಿತಿ ಕೃಪಯಾ ವದತ' ಇತಿ ಪ್ರತ್ಯವದತ್ |
 ೮. ಸ ವಿಧ್ವಾನು ಅನೇನ ವಚನೇನ ಬಾಲಕೋಽಯಂ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ಇತ್ಯಬೋಧತ್ |
 ೯. ಬಾಲಕ, ತವ ಉತ್ತರೇಣ ಸಂತುಷ್ಟಃ ಅಭವಮ್ | ೧೦. ದೇವಃ ಸರ್ವತ್ರ
 ವಸತಿ, ಸಃ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ | ೧೧. ಇಮಂ ವಿಷಯಂ ತ್ವಂ ಸಮ್ಯಕ್ ಬೋಧಸಿ |

¹ ಮಜಾವ ² ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು.

೧೨. ತ್ವಮಿವ ಧೀಮಾನ್ ಶಿಷ್ಯಃ ದುರ್ಲಭಃ । ೧೩. ಮಮ ಸಂನಿಧೌ
 ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಾಮಧ್ಯಯನಮರ್ಹಸಿ ಇತ್ಯವದತ್ । ೧೪. ಸ ವದ್ತುಃ ಕಾಲಾಂತರೇ
 ವಿಧಯಾ ಮಹರ್ತೌ ಕೀರ್ತಿಮವಿಂದತ್ । ೧೫. ಧೀಮತಾಂ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪೂರ್ವ ಏವ
 ವಯಸಿ ಪ್ರಕಾಶಿತಾ ಭವತಿ । ೧೬. ತಸ್ಯಾ ಅಭಿಭವಃ ಕುತಃ ?

ಅಭ್ಯಾಸ: ೨೦.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಗೋದಾವರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಲದಮರವಿದ್ದಿತು. ೨. ಆ
 ಮರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಗಿಣಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದವು. ೩. ಅವುಗಳ ಮರಿಗಳು¹
 ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿ² ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ೪. ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತಿರಲು ಒಮ್ಮೆ ದೊಡ್ಡ
 ಮಳೆಯು ಬಂದಿತು. ೫. ಆಗ ಒಂದು ಕಪಿಗಳ ಹಿಂಡು³ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ
 ಬಂದಿತು. ೬. ಚಳಿಯಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆಯಾಗಿದ್ದಿತು.
 ೭. ಗಿಣಿಗಳು ಕಪಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದವು. ೮. ಎಲೈ ಕಪಿಗಳೇ,
 ನಿಮಗೆ ಕೈಗಳೂ ಕಾಲುಗಳೂ ಇಲ್ಲವೋ? ೯. ದೇವರು ಅವನ್ನು ಏಕೆ
 ಕೊಟ್ಟಿರುವನು? ೧೦. ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದೀರಿ. ೧೧.
 ನೋಡಿ, ನಾವು ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಇದ್ದೇವೆ. ೧೨. ಮನೆಗಳ ರಚನೆ
 ಯಿಂದ ಸುಖಿಗಳಾಗಿರಿ. ೧೩. ಆಗ ಕಪಿಗಳು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕೋಪ
 ಗೊಂಡವು. ೧೪. ಅವುಗಳ ಗೂಡುಗಳನ್ನೂ, ಮರಿಗಳನ್ನೂ ಎಸೆದವು.
 ೧೫. ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.
 ೧೬. ಅಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೀಯೆ ?

¹ अपत्यानि ² नीडेषु ³ यूयम्

೧೧. ವಿಶೇಷಣಗಳು

ಇವುಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

ನೀಲಃ ಮೇಘಃ=ಕಪ್ಪಾದ ಮೋಡ.

ನೀಲಾ ಶಾಟೀ=ಕಪ್ಪಾದ ವಸ್ತ್ರ.

ನೀಲಂ ಕ್ರುಸುಮಮ್=ಕಪ್ಪಾದ ಹೂವು.

ಇಲ್ಲಿ ನೀಲಶಬ್ದವು ಮೋಡ, ವಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ ಒಂದು ಗುಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ **ದೀರ್ಘ, ರಕ್ತ, ದ್ರುಣ** ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಗುಣ ಅಥವಾ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಪದಾರ್ಥ ದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ವಿಶೇಷವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಣ ಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ವಿಶೇಷಣವು ಯಾವುದನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣವು ವಿಶೇಷ್ಯದ ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಇದು ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು.

೧. **ಊತಂ ವೃಕ್ಷಮಾರೋಹತಿ**=ಎತ್ತರವಾದ ಮರವನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಾನೆ.

೨. **ಕಠಿನಾಯಾಂ ಶಿಲಾಯಾಮುಪವಿಶತಿ**=ಒರಟಾದ ಕಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

೩. **ಖಾದ್ನಿ ಫಲಾನಿ ಖಾದತಿ**=ಸಿಹಿಯಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಶಬ್ದಗಳ ರೂಪಭೇದವನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ.

ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿ

ಫಲಿಂಗ

ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ

ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ

ಏಕಃ=ಒಂದು

ಏಕಾ

ಏಕಮ್

ಔ=ಎರಡು

ಔ

ಔ

ತ್ರಯ:-ಮೂರು

ತಿಸ್ರಃ

ತ್ರಿಣಿ

ಚತ್ವಾರ:-ನಾಲ್ಕು

ಚತಸ್ರಃ

ಚತ್ವಾರಿ

ಪञ್ಚ ಮೊದಲಾದ ಉಳಿದ ಶಬ್ದಗಳು ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ: ೨೧.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ परिवर्तयत—

೧. ನೀಲಃ ಮೇಘಃ ಆಕಾಶೇ ಚರತಿ । ೨. ನಾರಿಕೇಲವೃಕ್ಷಃ ಉನ್ನತಃ ಭವತಿ । ೩. ಸೀತಾ ಕಠಿನಾಯಾಂ ಶಿಲಾಯಾಂ ಕಥಮುಪವಿಶೇತ್ ? ೪. ಹೇ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿನಃ, ಸ್ವೇಷು ಕಾರ್ಯೇಷು ಸದಾ ಜಾಗರೂಕಾ ಭವತ । ೫. ಯುಯಂ ವಸ್ತ್ರೇಣ ಶೋಧಿತಂ ಜಲಂ ಪಿಬೇತ । ೬. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ ಮಹರ್ಷಿಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮನಮತಾಮ್ । ೭. ನಾರ್ಯಃ ಭಗವಂತಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಮರ್ಚಯಂತಿ । ೮. ನರ್ಥಾಂ ಮಲಿನಾನಿ ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಕ್ಷಾಲಯಾಮ । ೯. ಕಪಟಶೀಲಃ ಶಕುನಿಃ ಕಾञ्चन ಯುಕ್ತಿಮಚಿಂತಯತ್ । ೧೦. ರಕ್ಷಿಣಃ ಸರ್ವೇಷು ಸ್ಥಲೇಷು ಚೋರಾನ್ ಮಾರ್ಗಯಂತು । ೧೧. ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಃ ಚೋರಂ ತ್ರಿಣಿ ರೂಪ್ಯಕಾಣಿ ಅದೃಷ್ಟಯತ್ । ೧೨. ಮಾತಃ, ಏಕಾಂ ಕಥಾಂ ಕಥಯ । ೧೩. ಮಮ ಪಿತಾ ದ್ವೌ ವೃಷಭೌ ತಿಸ್ರಃ ಷೇನುಶ್ಚ ಪಾಲಯತಿ । ೧೪. ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿನಃ ಸರ್ವೇ ದಿವಾಸ್ವಾಪಂ ವರ್ಜಯೇಯುಃ । ೧೫. ಪಾಂಡವಾಃ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ಶತಂ ಪುತ್ರಾನಜಯನ್ ।

अभ्यासः २२.

संस्कृतभाषया परिवर्तयत—

೧. ನಾಯಿಯ ಬಾಲವು ಡೊಂಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ೨. ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಪುರುಷನು ಸುಖದಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೆ. ೩. ಔರಂಗಜೇಬನು ಶೂರನಾದ ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ೪. ಒಣಗಿದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸುತ್ತವೆ ? ೫. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಹಂಕಾರಿಗಳಾದ ಹಣವಂತರನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ.¹ ೬. ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ೭. ಈ ದಿನ ನೀನು ಕೊಳೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಧರಿಸಿರುವೆ ? ೮. ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಜನರನ್ನು ಕಂಸನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ೯. ನಿನ್ನ ಕಳ್ಳರು ಬಹಳ ಹಣವನ್ನು ಕದ್ದರು. ೧೦. ಎಲ್ಲಾ ಜನರೂ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿ. ೧೧. ನಾನು ಎರಡು ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದೆನು. ೧೨. ದಶರಥನಿಗೆ ಮೂವರು ಹೆಂಡತಿಯಿದ್ದರು. ೧೩. ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೂ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿದುಷಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರು. ೧೪. ನಿನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ? ೧೫. ನನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಿ ಇದೆ.

೧೨. ಆತ್ಮನೇಪದ; ವರ್ತಮಾನಕಾಲ

ಧಾತುವಿನ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಮೈಪದ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನೇಪದಗಳೆಂದು ಎರಡು ಭೇದವುಂಟು. ಪರಸ್ಮೈಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಧಾತುವಿಗೆ ಪರಸ್ಮೈಪದಿ ಎಂದೂ, ಆತ್ಮನೇಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಧಾತುವಿಗೆ 'ಆತ್ಮನೇಪದಿ' ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳು ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಇವಕ್ಕೆ 'ಉಭಯಪದಿ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಧಾತುಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಸ್ಮೈಪದಿಗಳು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ಆತ್ಮನೇಪದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

¹ न गणयन्ति

ಮುಕ್ತ ಧಾತು (ಆತ್ಮನೇಪದಿ)—ಸಂತೋಷಪಡು; ವರ್ತಮಾನಕಾಲ (ಲಡ್)

ಪ್ರ. ಪುರುಷ	ಮೋದತೇ	ಮೋದೇತೇ	ಮೋದಂತೇ
ಮ. ಪುರುಷ	ಮೋದಸೇ	ಮೋದೇಥೇ	ಮೋದಧ್ವೇ
ಉ. ಪುರುಷ	ಮೋದೇ	ಮೋದಾವಹೇ	ಮೋದಾಮಹೇ

ಭೂತಕಾಲ—ಲಙ್

ಪ್ರ. ಪುರುಷ	ಅಮೋದತ	ಅಮೋದೇತಾಮ್	ಅಮೋದಂತ
ಮ. ಪುರುಷ	ಅಮೋದಥಾಃ	ಅಮೋದೇಥಾಮ್	ಅಮೋದಧ್ವಮ್
ಉ. ಪುರುಷ	ಅಮೋದೇ	ಅಮೋದಾವಹಿ	ಅಮೋದಾಮಹಿ

ಅಭ್ಯಾಸ: ೨೩.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ವಾಯುನಾ ವೃಕ್ಷಾಃ ಕಂಪಂತೇ । ೨. ಕೀಟಾಃ ಸಸ್ಯಾನಿ ಬಾಧಂತೇ ।
 ೩. ದಿವಾ ಸೂರ್ಯಃ ರಾತ್ರೌ ಚಂದ್ರಮಾಶ್ಚ ರಾಜೇತೇ । ೪. ಸಖ್ಯುಃ ಕುಶಲ-
 ವಾರ್ತಯಾ ವಯಂ ಮೋದಾಮಹೇ । ೫. ಸೀತಾಯಾಃ ಪತಿಃ ಸೇತೋಃ ಬಂಧನಾಯ
 ಅಯತತ । ೬. ಧನಿನೋಽಪಿ ಗುಣಿ ಜ್ಯಾಯಾನಿತಿ ಸುಧಿಯೋ ಮನ್ಯಂತೇ ।
 ೭. ಭೋಃ ವಿಧ್ವಾಂಸಃ, ಕೃಪಣಂ ರಾಜಾನಂ ಕುತಃ ಯಾಚಧ್ವೇ ? ೮. ಶುನೋ
 ಲಾಙ್ಗೂಲಂ ಸರ್ವದಾ ಕುಟಿಲಂ ವರ್ತತೇ । ೯. ಯುವಾನಃ ಮಹಾಂತಮಪಿ ಶ್ರಮ-
 ಮಸಹಂತ । ೧೦. ಶಿಷ್ಯಾಃ ಗುರುಭ್ಯಃ ಆಶಿಷಮಲಭಂತ । ೧೧. ದಧ್ನಾ
 ಕಲಿತಮನ್ನಂ ಮಹ್ಯಮತೀವ ರೋಚತೇ¹ । ೧೨. ವಿನಾಶಕಾಲೇ ರಾವಣಸ್ಯ
 ವಿಪರೀತಾ ಬುದ್ಧಿರಜಾಯತ । ೧೩. ದಶರಥಸ್ಯ ಚತ್ವಾರಃ ಸುತಾಃ
 ಅಜಾಯಂತ । ೧೪. ಮೂರ್ಖಸ್ಯ ಶರೀರಂ ವರ್ಧತೇ, ನ ಬುದ್ಧಿಃ । ೧೫. ಪಾರ್ವತೀ
 ತಪಸಃ ಶ್ರಮಂ ಕಥಂ ಸಹತೇ ಇತಿ ಶಙ್ಕಾಮಹೇ ।

¹ಋತ್ವ ಧಾತುವಿನ ಯೋಗವಿದ್ದಾಗ ಯಾರಿಗೆ ರುಚಿಸುವುದೋ ಅವರನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಬ್ದದ ಮೇಲೆ ಚತುರ್ಥೀವಿಭಕ್ತಿ ಬರುವುದು.

ಅಭ್ಯಾಸ: ೨೪.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಚಳಿಜ್ವರವು ಜನರನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ೨. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ನಾವು ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದುತ್ತೇವೆ.¹ ೩. ನಾಲಂದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದ್ದರು. ೪. ಉತ್ತಾನ ಪಾದನಿಗೆ ಧ್ರುವ, ಉತ್ತಮ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ೫. ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸದಿಂದ ನೀನು ಏಕೆ ನಾಚಿದಿರುವೆ? ೬. ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸೈನಿಕರು ಮಡಿದರು.³ ೭. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹಾರುತ್ತವೆ.⁴ ೮. ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದಿಂದ ನಾವು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆವು. ೯. ನೀವು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಔಷಧವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತೀರಿ. ೧೦. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರು ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿದರು. ೧೧. ಈ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ೧೨. ಈ ದಿನ ನೀನು ಆರೋಗ್ಯದಿಂದಿಲ್ಲ. ೧೩. ಅವರು ಬರುತ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸುತ್ತೇನೆ. ೧೪. ನಾನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅರುವತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದೆನು. ೧೫. ಅವಳು ಇದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾಳೆ.⁵

೧೩. ಮೃತ್ ಧಾತು-ಆತ್ಮನೇಪದಿ ; ಅಜ್ಞಾರ್ಥ (ಲೋಠ್)

	ಏಕವಚನ	ದ್ವಿವಚನ	ಬಹುವಚನ
ಪ್ರ. ಪುರುಷ	ಮೋದತಾಮ್	ಮೋದೇತಾಮ್	ಮೋದಂತಾಮ್
ಮ. ಪುರುಷ	ಮೋದಸ್ವ	ಮೋದೇತಾಮ್	ಮೋದ್ಧವಮ್
ಉ. ಪುರುಷ	ಮೋದೈ	ಮೋದಾವಹೈ	ಮೋದಾಮಹೈ

¹ ಷಾಮಹೇ ² ಅಯುತಮ್ ³ ಅಗ್ನಿಯಂತ ⁴ ಡಯಂತೆ ⁵ ಮನ್ಯತೇ

२६५ (विघ्नलिङ्)

प्र. पुरुष	मोदेत	मोदेयातात्	मोदेरन्
म. पुरुष	मोदेथाः	मोदेयाथाम्	मोदेध्वम्
७. पुरुष	मोदेय	मोदेवहि	मोदेमहि

अभ्यासः २५.

कर्णाटभाषया परिवर्तयत—

१. अस्मिन् दर्पणे तव मुखमीक्षस्व । २. देशसेवायै जनाः
 आपदः सहन्ताम् । ३. त्वरस्व शालायै ; एकादश घण्टाः
 अभवन् । ४. प्रथमकक्ष्यायामुत्तीर्णाः पारितोषिकं लभेरन् ।
 ५. सदसि सर्वेऽपि मातृभाषायां भाषेरन् । ६. अस्माकं गुरुन्
 वन्दामहै । ७. दीनानामुद्धरणाय यतध्वम् । ८. वत्से, वन्दस्व
 देवताः । ९. रामस्य कुशलवार्तया पौराः मोदन्ताम् ।
 १०. अध्यक्षस्य उपवेशाय मध्ये आसन्दी वर्तताम् । ११. यूय-
 मात्मनो दुष्कृत्येन लज्जेध्वम् । १२. रामलक्ष्मणौ वने सीतां
 मृगयेताम् । १३. अहमद्य भीमेन सह स्पर्धेय । १४. कायेन
 वाचा मनसा च सत्यमेव सेवामहै । १५. सुलभां सुरसाञ्च
 संस्कृतभाषां शिक्षध्वम् । १६. व्याघ्रस्य गर्जनात् घेनुरकम्पत ।

अभ्यास: २६.

संस्कृतभाषया परिवर्तयत—

೧. ನಾವು ಈ ದಿನ ಚಲಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡೋಣ. ೨. ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಆರೋಗ್ಯವಂತನಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದು. ೩. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿರಿ. ೪. ನೀವು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕು ?¹ ೫. ಹುಡುಗರು ಪ್ರತಿದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಆಟವಾಡಲಿ. ೬. ಅಮ್ಮಾ, ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾರನ್ನು ವಂದಿಸಲಿ ? ೭. ಎಲ್ಲರೂ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ೮. ಯಾವಾಗಲೂ² ಇತರರನ್ನು ಬಯ್ಯಬೇಡ.³ ೯. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವೀರರಾದ ಯುವಕರೂ ಯುವತಿಯರೂ ಹುಟ್ಟಲಿ. ೧೦. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿರೋಧಿಗಳೊಡನೆ ಹೊಡೆದಾಡೋಣ. ೧೧. ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಾಯೋಣ. ೧೨. ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು ನಾಶವಾಗಲಿ. ೧೩. ನಿನ್ನ ದಡ್ಡತನಕ್ಕಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಪಡು. ೧೪. ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿರಿ. ೧೫. ನಮ್ಮ ದೇಶವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಹೊಂದಲಿ. ೧೬. ನೀನು ಯಾರಿಂದ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತೀಯೆ ?

೧೪. त्रमुन् ಮತ್ತು क्वा प्रत्ययಗಳು.

ಇವೆರಡು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಲಿಂಗ, ವಚನಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರೂಪಭೇದವು ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಅನ್ಯಯಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು 'ಕೃದಂತಾನ್ಯಯ'ಗಳೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

१. त्रमुन्—ಇದು ಉದ್ದೇಶ ಅಥವಾ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ ಧಾತುವಿನ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

¹ कृतो भाषेध्वम् ? ² कदाऽपि ³ मा शपस

ಉದಾಹರಣೆ :—

ಕ್ರ+ತುಮ್=ಕರ್ತುಮ್=ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ

ಗಮ್+ತುಮ್=ಗನ್ತುಮ್=ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ

ಪಠ್+ತುಮ್=ಪಠಿತುಮ್=ಓದುವುದಕ್ಕಾಗಿ

ಭಕ್ಷ್+ತುಮ್=ಭಕ್ಷಯಿತುಮ್=ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗಿ

ಲಿಖ್+ತುಮ್=ಲೇಖಿತುಮ್=ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ

೨. ಕ್ವಾ—ಒಬ್ಬನು ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯೋಣ. ಆಗ ಮೊದಲನೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಧಾತುವಿನ ಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :—

ಕ್ರ+ಕ್ವಾ=ಕ್ರವಾ=ಮಾಡಿ

ಗಮ್+ಕ್ವಾ=ಗವಾ=ಹೋಗಿ

ಪಠ್+ಕ್ವಾ=ಪಠಿವಾ=ಓದಿ

ಭಕ್ಷ್+ಕ್ವಾ=ಭಕ್ಷಯಿವಾ=ತಿಂದು

ಲಿಖ್+ಕ್ವಾ=ಲಿಖಿವಾ, ಲೇಖಿವಾ=ಬರೆದು

ತುಮ್ ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ ತುಮ್ ಎಂಬುದು, ಕ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ ತ್ವಾ ಎಂಬುದು ಉಳಿದು ಅನ್ಯಭಾಗವು ಲೋಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ವಿ.ಸೂ.—ಧಾತುವು ಉಪಸರ್ಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿರುವ ಕ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಲ್ಯಪ್ ಎಂಬ ಆದೇಶವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 'ಯ' ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಧಾತುವಿನ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವ ಸ್ವರವಿದ್ದರೆ 'ಯ' ಎಂಬುದು ಲ್ಯ ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ :—

ಆಗತ್ಯ=ಬಂದು	ವಿರಚ್ಯ=ವಿರಚಿಸಿ
ವಿಲಿಖ್ಯ=ಬರೆದು	उपदिश्य=ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ
संदिश्य=ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ	प्राप्य=ಸೇರಿ
उपकृत्य=ಉಪಕಾರಮಾಡಿ	आलप्य=ಹೇಳಿ
आदृत्य=ಉಪಚಾರಮಾಡಿ	वितत्य=ಹರಡಿ
विजित्य=ಗೆದ್ದು	समेत्य=ಕೂಡಿ
संभूय=ಒಟ್ಟಾಗಿ	आनीय=ತಂದು

ಉಪಸರ್ಗಗಳು :—ಇವು ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡಿನವೆ. ಯಾವುವೆಂದರೆ

प्र, वि, परा, अप, सम्, अनु, अव, निर्, निष्, दुर, दुष्, अति, प्रति, सु, उत्, अधि, परि, अपि, आ, अभि, नि, उप।

ಇದು ಉಪಸರ್ಗಗಳ ಸಂಗ್ರಹಶ್ಲೋಕ.

प्रविपरापसमन्ववनिर्निसौ दुरतिदुस्प्रतिसूदधिपर्यपि ।
(तदनु) चाङ्भिनी उप विंशतिर्द्विसहितेत्युपसर्गसमाह्वयः ॥

ಇವು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಧಾತುಗಳ ಹಿಂದೆ ಸೇರಿ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುವು.

अभ्यासः २७.

कर्णाटभाषया परिवर्तयत —

१. कपोताः धान्यानि भक्षयितुमागच्छन्ति । २. आङ्ग-
भाषामभ्यसितुं वयं यतामहे । ३. नटाः नेपथ्यं^१ कृत्वा अभि-

^१ ನೇಪಥಾರಣಿಯನ್ನು

ನಯಂತಿ । ೪. ರಾಮೋ ವನಂ ಗತ್ವಾ ದೈತ್ಯಾನ್ ಸಮಹರತ್ । ೫. ಕರ್ಮಕರಾಃ
 ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಕೃತ್ವಾ ಕಾರ್ಯಾಲಯಾತ್ ನಿರಗच्छನ್ । ೬. ಆರ್ಯಾಣಾಂ ಪದ್ಧತಿ
 ವಿಜ್ಞಾತುಂ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಾಮಭ್ಯಸ್ಯತ್ । ೭. ಯುಯಂ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಾयां ಲೇಖಿತುಂ
 ಪ್ರಯತಧ್ವಮ್ । ೮. ವಿಪ್ರಾಃ ನद्याಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಮಾರಭಂತ ।
 ೯. ಯುಯಂ ಸರ್ವೇ ಸಂಭೂಯ ವಿನಾಯಕಸ್ಯ ಉತ್ಸವಮಾಚರತ । ೧೦. ನೃಪೋಽಸೌ
 ಶಾನ್ತುನ್ ವಿಜಿತ್ಯ ರಾಜಧಾನಿಂ ಪ್ರಾವಿಶತ್ । ೧೧. ಇದಾನಿಂ ಪತ್ರಂ ವಿಲಿಖ್ಯ
 ಗುರುಭ್ಯಃ ಪ್ರೇಷಯ । ೧೨. ವತ್ಸಃ ಪಯಃ ಪಾತುಂ ಧೇನುಃ ಸಮೀಪಮಧಾವತ್ ।
 ೧೩. ಪಿಶುನಃ ವಿಶ್ವಸಿತುಂ ಕಥಂ ಯುಗ್ಯೋ ಭವೇತ್ ? ೧೪. ಅಂತಃ ಪ್ರವಿಶ್ಯ
 ದೇವಂ ವಂದಿತ್ವಾ ನಿವರ್ತಾಮಹೈ । ೧೫. ವಕ್ಷಾಣಿ ಕ್ಷಾಲಯಿತ್ವಾ ಸ್ನಾತುಂ
 ನದೀಮವತರಾಮಿ । ೧೬. ಅಹಮಾಪಣಂ ಗತ್ವಾ ಫಲಾನ್ಯಾನಯಮ್ ।

ಅಭ್ಯಾಸಃ ೨೮.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಅರ್ಜುನನು ಬೇಟೆಯನ್ನು ಆಡಲು¹ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು.
 ೨. ನನ್ನ ಅಕ್ಕನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಅವೇಕ್ಷಿಸಿದಳು. ೩. ಪೋಲೀಸಿ
 ನವರನ್ನು² ನೋಡಿ ಕಳ್ಳರು ಓಡಿಹೋದರು. ೪. ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು
 ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗು. ೫. ನಾಟಕವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಿರೋ ?
 ೬. ನೀನು ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸು. ೭. ನಾನು ಪೇಟೆಗೆ³
 ಹೋಗಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ತರಬೇಕು. ೮. ನೀವು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ
 ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಬರೆಯಿರಿ. ೯. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ವ್ಯಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ
 ಅವರು ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ೧೦. ಔರಂಗಜೇಬನು ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು
 ನೋಡಿಸಪಡಿಸಲು ಅನೇಕಸಲ⁴ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ೧೧. ಬೆಕ್ಕು ಗೋಡೆ

¹ ಮೃಗಯಾಂ ಕರ್ತುಮ್ ² ರಾಜಪುರುಷಾನ್ ³ ವಿಪರ್ಣಿ ⁴ ಅಸಕ್ತ

ಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ನಾಯಿಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ೧೨. ಸೈನಿಕನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ರಣರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ೧೩. ನೀವು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುಚಿಯಾದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರಿ. ೧೪. ಅವನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಯವನ್ನು ಕಾದನು.¹ ೧೫. ನಾವು ಸುಖಿಗಳಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ೧೬. ನಾಯಿಯು ಬಗುಳಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಹೋಯಿತು.

೧೫. ಕವತು ಮತ್ತು ಕ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು.

ಇವೆರಡು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಬ್ದಗಳು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಾತಿಪದಿಕಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. **ಕವತು** ಪ್ರತ್ಯಯವು ಕರ್ತೃರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕರ್ತೃವಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. **ಕ** ಪ್ರತ್ಯಯವು ಗತ್ಯರ್ಥಕ ಮತ್ತು ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಕರ್ತೃರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಕರ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ **ಕ** ಪ್ರತ್ಯಯದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಬ್ದಗಳು ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ವಿಶೇಷ್ಯದ ಲಿಂಗ, ವಚನ, ಮತ್ತು ವಿಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. **ಕವತು** ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ **ತಞತ್** ಎಂಬ ಭಾಗವೂ, **ಕ** ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ **ತ** ಎಂಬ ಭಾಗವೂ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ರೂಪಾಂತರಹೊಂದುವುದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಗಮನಿಸಿರಿ.

ಕವತುಪ್ರತ್ಯಯ:

ಕ್ + ತವತ್ = ಕೃತವಾನ್ = ಮಾಡಿದನು	} ಪುಲ್ಲಿಂಗ
ಪಠ್ + ತವತ್ = ಪಠಿತವಾನ್ = ಓದಿದನು	
ಗಮ್ + ತವತ್ = ಗತವಾನ್ = ಹೋದನು	

¹ ಪ್ರಲೈಕ್ಷತ

ಕ್ರ+ತವತ್=ಕ್ರತವती=ಮಾಡಿದಳು	}	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
ಪಠ್ + ತವತ್=ಪಠಿತವती=ಓದಿದಳು		
ಗಮ್+ತವತ್=ಗತವती=ಹೋದಳು		
ಕ್ರ+ತವತ್=ಕ್ರತವತ್=ಮಾಡಿತು	}	ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ
ಪಠ್+ತವತ್=ಪಠಿತವತ್=ಓದಿತು		
ಗಮ್+ತವತ್=ಗತವತ್=ಹೋಯಿತು		

ಕಪ್ರತ್ಯಯ:

ಗಮ್+ತ=ಗತ:=ಹೋದನು	}	ಪುಲ್ಲಿಂಗ
ಭಿ+ತ=ಭಿತ:=ಹೆದರಿದನು		
ಗಮ್+ತ=ಗತಾ=ಹೋದಳು	}	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
ಭಿ+ತ=ಭಿತಾ=ಹೆದರಿದಳು		
ಗಮ್+ತ=ಗತಮ್=ಹೋಯಿತು	}	ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ
ಭಿ+ತ=ಭಿತಮ್=ಹೆದರಿತು		

ಅಭ್ಯಾಸ: ೨೯.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ವಯಮಥ ಕ್ರೀಡಾಙ್ಗಣೇ ಕನ್ದುಕೇನ ಕ್ರೀಡಿತವಂತಃ । ೨. ಪಾರ್ವತೀ
 ಶಿವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಲಜ್ಜಯಾ ಚಲಿತವತೀ । ೩. ಹರಿಣಾನಾಂ ಯುಥಂ ಬಾಲತೃಣಾನಿ
 ಭಕ್ಷಯಿತ್ವಾ ನಂದಿತವತ್ । ೪. ಸಾ ಬಾಲಾ ಮಾತುಃ ಪುರತಃ ರಘುವಂಶಂ
 ಪಠಿತವತೀ । ೫. ತಂ ವಾನರಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ರಾಮೋ ಹಸಿತವಾನ್ । ೬. ಯೋಧಾಃ
 ಶತ್ರುನ್ ವಿಜ್ರಿಯ ರಾಜಧಾನೀಂ ರಕ್ಷಿತವಂತಃ । ೭. ಸೀತಾ ವೃಕ್ಷೇ ಉಪ-
 ವಿಶ್ರಂ ಹನೂಮಂತಂ ದೃಶ್ವತೀ । ೮. ಘಟಸ್ಯ ರನ್ಧ್ರಾತ್ ಕ್ಷೀರಂ ಸ್ರುತವತ್ ।

೯. ಧ್ರುವಃ ಏಕೇನ ಪಾದೇನ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಂ ಚಿರಂ ಧ್ಯಾತವಾನ್ |
 ೧೦. ನಾರ್ಯಃ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಕಾಲೇ ಕಾವೇರ್ಯಾ ಸ್ನಾತವತ್ಯಃ | ೧೧. ರಜಕಃ
 ಕ್ಷಾಲಯಿತುಂ ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಗತಃ | ೧೨. ಅಮುಂ ಧನಿಕಂ ವಿತರಣ-
 ಶೀಲಂ ಮತ್ವಾ ಯಾಚಕಾಃ ಶ್ರಿತಾಃ | ೧೩. ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಾಃ ಬಹವಃ
 ಕೃತಯಃ ಇದಾನಿಂ ನೃಪಾಃ | ೧೪. ವಿನಾಶಕಾಲೇ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಃ ಸ್ತೇ
 ಜಾತಾ | ೧೫. ಬಹುನಿ ಆಮ್ರಫಲಾನಿ ವೃಕ್ಷಾತ್ ಪತಿತಾನಿ |

ಅಭ್ಯಾಸಃ ೩೦.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು.
 ೨. ಕೃಷ್ಣನು ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಉಂಗುರವನ್ನು¹ ಧರಿಸಿದನು. ೩. ನಾನು ಈ
 ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡೆನು. ೪. ಅವಳು
 ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು² ಮಾಡಿದಳು. ೫. ಶಾರದೆಯು
 ರಾಮನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದಳು. ೬. ಹೂವುಗಳು ಆಕಾಶದಿಂದ
 ಶ್ರೀರಾಮನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದವು. ೭. ಕಳೆದ ವರ್ಷ ನಾಲ್ಕನೇ
 ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಓದಿದರು. ೮. ವಿಷ್ಣುವು
 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮೊಸಳೆಯಿಂದ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ೯. ಅವರು
 ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು³ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ೧೦. ಬಿರುಗಾಳಿ
 ಯಿಂದ ಮರದ ಕೊಂಬೆಗಳು ಅಲ್ಲಾಡಿದವು.⁴ ೧೧. ಮಿತ್ರನ ಕುಶಲ
 ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ೧೨. ಶಕುನಿಯು
 ವಿಷಬೀಜವು ಫಲಿಸಿತು ; ಕಾರವರೆಲ್ಲರೂ ಸತ್ತುಹೋದರು. ೧೩. ಮಳೆ
 ಯಿಂದ ಈ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಬಗ್ಗಿದವು.⁵ ೧೪. ನಾವಿಬ್ಬರು ನಿನ್ನೆ

¹ ಅङ्ಗುಲಿಯಕಮ್ ² ಪಾಲಿಕಾಮ್ ³ ಚಿಕ್ಕಿತಸಾಲಯಮ್ ⁴ ಕಮ್ಪಿತಾಃ ⁵ ವಿನತಾಃ

ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದೆವು. ೧೫. ಮಳೆಯಿಂದ ಆ ಹೂವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಉದುರಿದುವು.¹

೧೬. ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗ

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

೧. **ಶಿಶುಪಾಲಃ ಕೃಷ್ಣಮನಿಂದ್ರತ್** = ಶಿಶುಪಾಲನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದನು.

೨. **ಪುತ್ರಃ ಪಿತರಮನಮತ್** = ಮಗನು ತಂದೆಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಪದಗಳು ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕರ್ಮಪದಗಳು ದ್ವಿತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಕರ್ತೃಪದದೊಡನೆ ಅನ್ವಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃಪ್ರಯೋಗವೆಂದು ಹೆಸರು. ಹಿಂದಿನ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಈ ಬಗೆಯ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೇ ನೋಡಿರುವಿರಿ. ಆದರೆ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ.

೧. **ಶಿಶುಪಾಲೇನ ಕೃಷ್ಣಃ ಅನಿನ್ದ್ರತ** = ಶಿಶುಪಾಲನಿಂದ ಕೃಷ್ಣನು ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು.

೨. **ಪುತ್ರೇಣ ಪಿತಾ ಅನಮ್ಯತ** = ಮಗನಿಂದ ತಂದೆಯು ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು.

ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಪದಗಳು ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕರ್ಮಪದಗಳು ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕರ್ಮಪದದೊಡನೆ ಅನ್ವಯಿಸಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗವೆಂದು ಹೆಸರು. ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ತಾವು ಅನ್ವಯಿಸುವ ಕರ್ಮಪದಗಳ ವಚನವನ್ನೂ, ಪುರುಷವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ವಿ.ಸೂ.—ಕರ್ಮಣಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪದವನ್ನು ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕರ್ತೃಪದವನ್ನು ತೃತೀಯಾವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಗಣದ ಧಾತುಗಳಮೇಲೂ 'ಞ' ಎಂಬ

¹ ಗಲಿತಾನಿ

ನಿಕರಣಪ್ರತ್ಯಯ ಬಂದು ಅದರ ಮುಂದೆ ಆತ್ಮನೇಪದಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಮಾತ್ರ ಹತ್ತುತ್ತವೆ.

ಹಿಂದಿನ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಕರ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅಂತಹ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕರ್ಮಣಿಸ್ಪರ್ಯೋಗದ ನಿಯಮದಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಅಭ್ಯಾಸ: ೩೧.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ಗೃಹಾಣಾಂ ಭಿತ್ತಯಃ ಇಷ್ಟಕಾಃ ರಚ್ಯಂತೇ । ೨. ತತಃ ತಾಃ ಕರ್ಮಕರೈಃ ಸುಧಯಾ¹ ಲ್ಲಿಪ್ಯಂತೇ । ೩. ಅಸ್ಯಾಂ ಶಾಲಾಃ ಛಾತ್ರೈಃ ಸಂಸ್ಕೃತ-ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯತೇ । ೪. ದುರ್ಜನೈಃ ಸಹ ಸಖ್ಯಂ ಕುರ್ವಾಣಸ್ತ್ವಂ ಮಯಾ ತ್ಯಜ್ಯಸೇ । ೫. ಕ್ರೀಡಾಃ ವಿಜಯಶಾಲಿನೋ ವಯಂ ಮಿತ್ರೈರಭಿನಂದ್ಯಾಮಹೇ । ೬. ವನ-ವಾಸಾಯ ಗಂತುಮಿಚ್ಛತಾ ರಾಮೇಣ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಅವಂದ್ಯತ । ೭. ವತ್ಸೋಽಯಂ ಮುಚ್ಯತಾಮ್ ; ಅನೇನ ಧೇನ್ವಾಃ ಕ್ಷೀರಂ ಪೀಯತಾಮ್ । ೮. ವಿವಾಹಕಾಲೇ ವಧ್ವಾ ಅರುಂಧತೀನಾಮಕಂ ನಕ್ಷತ್ರಂ ದೃಶ್ಯತ । ೯. ವಿಧ್ವಾಂಸಃ ಸ್ವದೇಶೇ ಪರದೇಶೇ ಚ ಪೂಜ್ಯಂತೇ । ೧೦. ಮಹಾನಸೇ ಸೂದೇನ ಅನ್ಯಮಪಚ್ಯತ । ೧೧. ಅಸ್ಮಾಃ ವಕ್ಷಾಣಿ ಕ್ಷಾಲಯಿತುಂ ನದೀಂ ನೀತಾನಿ । ೧೨. ಹ್ಯಾಃ ರಾತ್ರೌ ವಣಿಜೋ ಗೃಹೇ ಸ್ತೇನೈರಾಭರಣಾನಿ ಚೋರಿತಾನಿ । ೧೩. ಏಕಾಕಿನಿ ಸೀತಾ ಪರಿವಾಜಕಸ್ಯ ವೇಷಂ ಧೃತವತಾ ರಾವಣೇನ ದೃಷ್ಟಾ । ೧೪. ವಿಪದಿ ಮಮ ಸುಹೃದಾಽಹಮುಪಕೃತಃ । ೧೫. ಸೀತಯಾ ಸಹ ಗಚ್ಛಂತೌ ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣೌ ಆರಣ್ಯಕೈಃ² ಕುತೂಹಲೇನ ವೀಕ್ಷಿತೌ । ೧೬. ತ್ವಯಾ ಕತಿ ಪುಸ್ತಕಾನಿ ಪಠಿತಾನಿ ?

1 ಸುಣ್ಣದಿಂದ 2 ಕಾಡುಜನರಿಂದ

ಅಭ್ಯಾಸ: ೩೨.

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

೧. ನಿನಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಒಂದು ಪತ್ರ ಬರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ೨. ಹಗಲು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ನೋಡಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ೩. ಈ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇವತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಕಲಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ೪. ಋಷಿಗಳಿಂದ ಹಣ್ಣುಗಳೂ ಗೆಡ್ಡೆಗಳೂ¹ ತಿನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ೫. ನಿಮ್ಮಿಂದ ದುರ್ಜನರ ಸಹವಾಸವು ಬಿಡಲ್ಪಡಲಿ. ೬. ಕುಪಿತನಾದ ಹನುಮಂತನಿಂದ ಲಂಕೆಯು ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ೭. ಸೋಮಾರಿಯಿಂದ ಹಣವಾಗಲಿ, ವಿದ್ಯೆಯಾಗಲಿ ಹೇಗೆ ದೊರಕಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು?² ೮. ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಯಿಂದ ಅಪರಾಧಿಯು ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟನು. ೯. ರಾಜನಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಕಾಪಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ೧೦. ಸಾಯಂಕಾಲ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟನು. ೧೧. ಆ ಹುಡುಗಿಯಿಂದ ರಾಮಾಯಣವು ಓದಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ೧೨. ನನ್ನ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳು ವೈದ್ಯನಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.³ ೧೩. ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಕುಂತಲೆಯು ದುಷ್ಯಂತನಿಂದ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಳು. ೧೪. ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಜಕಣಾಚಾರಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವು.⁴ ೧೫. ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ೧೬. ಕಾಳಿದಾಸನಿಂದ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಮಿಶ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳು

ಅಭ್ಯಾಸ: ೩೩.

ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾ ಪರಿವರ್ತಯತ—

एकस्यामटव्यां कश्चन व्याघ्रः मृगान् भक्षयन् अवर्तत ।
एकदा सः वन्यं महिषं हत्वा अभक्षयत् । एकं अस्थिशकलं
व्याघ्रस्य दन्तान्तरे अलगत् । तेन तस्य महती वेदना सम-
जायत । तदा स व्याघ्रः “अहो ! कथमिदमस्थि निर्गमयेयम् ?”

¹ कन्दाश्च ² लभ्येत ³ परीक्षिते ⁴ निरमीयन्त-निर्मिताः

कथं जीवेयम्” इति चिन्तयन् इतस्ततः अटितवान् । तेन च वृक्षस्य शाखायामुपविष्टः कोऽपि काकः अदृश्यत । व्याघ्रेण सः एवं प्रार्थितः “भोः काक, अहमीदृशीमवस्थां प्राप्तः । मम मुखादिदमस्थिशकलं कृपया निष्कासय । तुभ्यमहमनल्पं मांसं यच्छामि । एतावन्तमुपकारं कर्तुमर्हसि” इति । काकश्च तस्य मुखं प्रविश्य तत्र लग्नं तदस्थि चञ्च्वा निरकासयत् । ततश्च “भोः व्याघ्र, त्वया प्रतिज्ञातं मांसमिदानीं मे यच्छ” इत्ययाचत । व्याघ्रस्तु अनादरेणावदत् “रे काक, मम मुखं प्रविष्टं त्वामभक्षयन् कृपया मुक्तवानहम् । किमयं महान् नोपकारः ? तेनापि अतृप्तः सन् किं मांसं याचसे ? शीघ्रमेव तूष्णीमपसर” इति । एवमापदि कृतमुपकारं संपादि विस्मरन्ति खलाः ।

अभ्यासः ३४.

महाकविवाक्यानि

कर्णाटभाषया परिवर्तयत—

१. सूत ! सुदूरममुना सारङ्गेण वयमाकृष्टाः । २. कथमयं स भगवान् कण्वः ? ३. राजन्, अत्रैव मुहूर्तं तिष्ठ । ४. नूनं यूयमनेन कर्मणा परिश्रान्ताः । ५. किमपि हृदये कृत्वा अन्यत् किमपि जल्पसि । ६. गुणाः खलु अनुरागस्य कारणम्, न बलात्कारः । ७. वक्तुं सुकरम्, दुष्करं कर्तुम् । ८. किं गते सलिले सेतुबन्धेन ? ९. किं कृते विवाहे नक्षत्रपरीक्षया ?

१०. किं त्वं स्वयं नष्टः परान्नाशयितुमिच्छसि ? ११. संप्रत्येव
 वसिष्ठेन कौसल्यायाः सकाशमरुन्धती प्रेषिता । १२. स्मरति
 वा तं प्रदेशं भवान् ? १३. अयि, कथं विस्मरामि ? १४. दौवा-
 रिक ! त्वरितं प्रवेशय तम् । १५. मूले छिन्ने कुतः पुष्पम् ?
 १६. न हि जगति मशको मातङ्गस्य प्रतिस्पर्धी भवति ।
 १७. एकाकिर्नीं मामत्र विहाय न ते गमनं युक्तम् । १८. न
 सर्वदा सर्वस्य सदृशो दशापाकः । १९. बद्धो वाससि ग्रन्थिः ।
 २०. अलमतिविस्तरेण ।

अभ्यासः ३५.

सुभाषितानि

कर्णाटभाषया परिवर्तयत—

- विद्याविनयसंपन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ।
 शुनि चैव श्वपाके च पण्डिताः समदर्शिनः ॥ १ ॥
- आचार्यात् पादमादत्ते पादं शिष्यः स्वमेधया ।
 कालेन पादमादत्ते पादं सब्रह्मचारिभिः ॥ २ ॥
- शुभेन कर्मणा सौख्यं दुःखं पापेन कर्मणा ।
 कृतं फलति सर्वत्र नाकृतं भुज्यते क्वचित् ॥ ३ ॥
- भक्तानामनुरक्तानामाश्रितानाञ्च रक्षिता ।
 दयावान् सर्वभूतेषु परत्र सुखमेधते ॥ ४ ॥

गावो लक्ष्म्याः सदा मूलं गोषु पाप्मा न विद्यते ।	
पूजनीयाः सदा गावो देवानामपि देवताः	॥ ५ ॥
प्रियवाक्यप्रदानेन सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः ।	
तस्मात्तदेव वक्तव्यं वचने का दरिद्रता	॥ ६ ॥
निमेषमात्रमपि ते वयो गच्छन्न तिष्ठति ।	
तस्माद्देहेष्वनित्येषु कीर्तिमेकामुपार्जयेत्	॥ ७ ॥
अङ्घ्रिः शुध्यन्ति गात्राणि बुद्धिर्ज्ञानेन शुध्यति ।	
अहिंसया च भूतात्मा मनः सत्येन शुध्यति	॥ ८ ॥
उपकारिषु यः साधुः साधुत्वे तस्य को गुणः ।	
अपकारिषु यः साधुः स साधुरिति कीर्तितः	॥ ९ ॥
श्रान्तमध्वनि तिष्ठन्तं वृद्धमर्हमुपस्थितम् ।	
अर्चयेद्भूमिं त्विच्छन् गृहस्थो गृहमागतम्	॥ १० ॥
सुखमापतितं सेव्यं दुःखमापतितं तथा ।	
चक्रवत् परिवर्तन्ते दुःखानि च सुखानि च	॥ ११ ॥
चिन्तनीया हि विपदामादावेव प्रतिक्रिया ।	
न कूपखननं युक्तं प्रदीप्ते वह्निना गृहे	॥ १२ ॥
परोपदेशे पाण्डित्यं सर्वेषां सुकरं नृणाम् ।	
धर्मे स्वीयमनुष्ठानं कस्यचित्तु महात्मनः	॥ १३ ॥
अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम् ।	
उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम्	॥ १४ ॥
अल्पानामपि वस्तूनां संहतिः कार्यसाधिका ।	
तृणैर्गुणत्वमापन्नैः बध्यन्ते मत्तदन्तिनः	॥ १५ ॥

For Copies apply to :—

(1) **THE AUTHOR**

(2) **Vidwan S. V. BHIMA BHATTA**
Sri Chamarajendra Sanskrit College
Bangalore-18.

(3) **Vidwan K. NARASIMHACHAR**
46, IV Main Road, Chamarajapet
Bangalore-18.
